

Stockholm 2024-01-30

Utbildningsdepartementet
u.registrator@regeringskansliet.se

SwedenBIOs svar på SOU 2023:59 Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation

Sammanfattning

SwedenBIO tackar för inbjudan att komma med inspel på utredning SOU 2023:59. **Forsknings- och innovationsfinansiering är en avgörande komponent för existensen av en internationellt konkurrenskraftig life science-industri i Sverige.**

Generellt kan sägas att **utredningen är mycket välgjord**, särskilt avseende **transparens och inkludering**. Utredarnas närvaro på sociala medier, inbjudningar till samtal och kontinuerliga uppdateringar har underlättat delaktighet i processen och förståelse för slutförslaget.

Utredningen är även kraftigt efterlängtd. Det är hög tid att uppdatera nuvarande system, och en reform som syftar till ökad tydlighet och förenklade ansökningsprocesser är mycket välkommet.

I stort **styrker vi förslaget att en ny myndighetsstruktur bör inrättas** med i huvudsak de uppgifter utredaren föreslagit. Vi tar dock inte ställning till om alternativet med tre eller två myndigheter är att föredra. Se resonemang nedan.

Om svensk life science-industri

SwedenBIO är den branschorganisation som företräder Sveriges samlade life science-industri. I denna industri ingår alltifrån akademiska start-ups till globala läkemedelsbolag, inom segment som läkemedel, bioteknik, medicinteknik, diagnostik mm. Gemensamt för dessa bolag är den höga forskningstätheten samt ett syfte att förädla akademisk forskning till nya produkter eller behandlingsmetoder som kommer behövande patienter till nytta.

Branschen är mycket forskningsintensiv. Den kräver generellt tillgång till mycket kapital men även hög kompetens hos olika typer av specialister, ofta med forskningsbakgrund. Det tar många år, ofta decennier, från upptäckt till en godkänd produkt med möjlighet att kunna generera intäkter. Denna resa är strikt reglerad och associerat med en hög risk att enskilda projekt aldrig leder till ekonomisk återbäring. Branschen har därför behov av ett bättre, dvs mer träffsäkert, nationellt finansiellt stöd, exempelvis från offentlig finansiering. Det

Branschorganisationen SwedenBIO arbetar för en konkurrenskraftig life science-industri i Sverige. Vi gör det genom att skapa effektiva kontaktytor mellan aktörer, genom att bygga kunskap och genom att ge branschen en stark röst i samhällsdebatten.

övergripande syftet måste vara att fortsätta att utveckla framtidens hälsofrämjande innovationer i Sverige, även om de riktar sig mot en global marknad.

Idag är den övervägande majoriteten av Life Science-bolag som är verksamma i Sverige små eller medelstora bolag. De flesta svenska bolag tvingas att utlicensiera eller sälja sina idéer till utländska bolag för att kunna ta sin framtida produkt genom tillverkningsfas, myndighetsgodkännande och marknadsföring. En stor del av värdet på den nya innovationen kommer därför sällan nationen Sverige tillgodo. Det är från detta perspektiv som lämnar vi våra synpunkter.

Generella synpunkter om finansiering av forskning och innovation inom life science i Sverige

Life science är ett område som ofta faller mellan stolarna när det gäller olika offentliga initiativ. Det är ett i sanning tvärvetenskapligt område. I detta utredningsförslag kan nämnas att life science täcker in tre av fyra vetenskapsområden: naturvetenskap, medicin och hälsovetenskap samt teknik (omnämnda kring de vetenskapliga råd inom vetenskapsmyndigheten). Life science riskerar därför att hanteras som en avvikande disciplin, som får anpassa sig efter suboptimala strukturer.

Som konkret exempel är vi idag mycket oroade över den bristande kompetens som vi ser när det gäller utformning av utlysningar och program samt även vid bedömningar av ansökningar inom Hälsa och Life Science. I program och utlysningar blandar man numer som regel ihop dessa två perspektiv:

1. *Hur svensk hälso- och sjukvård kan **vidareutvecklas, effektiviseras och implementera innovation.*** respektive
2. *Hur det svenska ekosystemet ska kunna fortsätta **forska fram Life Science innovationer** (läkemedel, terapier, diagnostik, instrument, material, teknologier) som direkt eller indirekt bidrar till **global hälsa** och därmed även bidrar till fortsatta **exportintäkter.***

Perspektiv 2 är den blandning av naturvetenskap, medicin och teknik inom både akademi och industri som är kännetecknande för life science-branschen. Dessa båda perspektiv har distinkt skilda logiker. De program, utlysningar och aktiviteter som är ämnade att adressera dessa skilda syften ska således inte blandas ihop. Detsamma gäller bedömningskriterier och anvisningar till bedömare. Vi kan inte nog understryka hur allvarligt vi ser på denna negativa utveckling, vilket är något vi även har lyft fram i inspelet till 2024 års forsknings- och innovationsproposition.

Life science är ett område där Sverige utmärker sig och har en mycket stark ställning, både inom akademisk forskning samt inom den innovationsdrivna och forskningsintensiva industrin. Samspelet mellan dessa två delar är en motor som driver utvecklingen framåt. Därför behöver forskning i samverkan mellan akademi och industri säkerställas, oavsett myndighetsstruktur. Likaså ser vi Sveriges forskningsinfrastrukturer som en konkurrensfördel som behöver förvaltas och utvecklas för att främja både den akademiska forskningen samt den forskning som sker inom industrin, som är nödvändig för att komma patienter tillgodo.

Till sist upplever vi en avsaknad av en statlig översyn samt ett genomtänkt offentligt stöd till etablering och tillväxt av innovativa, forskande bolag. Vem är det som har Sverige på sig? De offentliga satsningarna kanaliseras idag ofta genom regional utveckling. Vi upplever att detta får till följd att Sveriges konkurrenskraft på en internationell nivå hackas sönder av regional konkurrens. Det spelar väl ingen roll för Sverige om en ny etablering eller ett växande bolag läggs i Göteborg eller Malmö, det viktiga är att det hamnar i Sverige.

Det är av största vikt att Sverige har en hög ambitionsnivå i forsknings- och innovationspolitiken vilket innebär en nivå med minst samma omfattning som idag och fortsatt arbetar mot det forskningspolitiska målet att *Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt.*

Synpunkter på utredningens förslag

6.2.1 Förslag: en statlig finansieringsstruktur med tre myndigheter.

6.2.2 Alternativt förslag en statlig finansieringsstruktur med två myndigheter

SwedenBIO instämmer i övergripande förslag, men tar ej ställning till om grundförslaget eller det alternativa förslaget är att föredra.

Vi håller med om utredningens analys och ser ett behov av att minska fragmentering och överlapp, samt det lämpliga i att dela upp de nya myndigheterna enligt de logiker som beskrivs. All statlig extern finansiering av forskning och innovation bör gå via de nya myndigheterna, vilket ger en tydligare ansvarsfördelning, minskade överlapp, ökad möjlighet att anpassa till ett föränderligt samhälle/omvärld och ökad professionalisering av stödet. Det är också viktigt att förändringen åtföljs av ökade möjligheter till långsiktighet och därmed träffsäkerhet i stödet. Vidare ser vi idag att det finns ett gap i finansieringen mellan VR och Vinnova gällande behovsmotiverad forskning i tidiga skeden. En framtida organisationskommitté eller grupp eller utredning behöver arbeta sammanhållet för att undvika nya gap eller överlapp. Det är vidare viktigt att sektorsmyndigheternas kompetens tillvaratas i den nya organisationen.

I utredningen anser vi dock att det saknas en genomgång av hur väl fungerande verksamheter, instrument och aktiviteter i nuvarande myndigheters portföljer ska fördelas i den nya strukturen. Existerande myndigheterna har en större komplexitet än den övergripande beskrivningen av logiker som anges för de tre föreslagna myndigheterna.

Oavsett antalet myndigheter är det ett antal verktyg som måste tas tillvara i denna nya struktur:

- Harmonisering med EU-medel och -projekt
- Forskning i samverkan mellan akademi och industri. Här måste det finnas utrymme för både långa projekt/program samt kortare, snabbare stödinsatser.
- Industriadvisorier och -postdocs.
- Nationella plattformar för konsolidering.

- Testbäddar och innovationshubbar för uppskalning.

Avseende styrelser, kommittéer och rådgivande organ för de föreslagna myndigheterna vill vi trycka på att se vilken balans av perspektiv som respektive organisation behöver. Sådana perspektiv kan exempelvis handla om erfarenheter eller kunskap om forskning, lärosätesledning, forsknings- och innovationsverksamhet i näringslivet respektive offentlig sektor och myndighetsutövning. Vi vill även trycka på vikten av att undvika ryckighet i styrningen av myndigheterna. För kontinuitet bör överlappande mandatperioder användas så att inte hela grupperingar byts ut samtidigt.

6.4.1 Förslag om en ny vetenskapsmyndighet

SwedenBIO instämmer i förslaget med undantag för delar som rör forskningsinfrastruktur.

Vi anser att Vetenskapsmyndigheten inte är den bäst lämpade att främja industrins medverkan i uppbyggnad och användning av forskningsinfrastrukturanläggningar, utan detta bör flyttas till myndigheten för strategisk forskning och/eller Innovationsmyndigheten.

Erfarenheten från när Vetenskapsrådet tidigare fått liknande uppdrag, t ex kring forskningsinfrastruktur eller kliniska prövningar, är att den nytta som förväntats från både uppdragsgivare och aktörer i systemet inte har kunnat säkrats. Att istället lämna denna uppgift till Myndigheten för strategisk forskning och/eller Innovationsmyndigheten skulle även stimulera samverkan mellan dessa myndigheter kring hanteringen av forskningsinfrastrukturer och deras roll i forsknings- och innovationssystemet.

Ovanstående är även en av orsakerna till att vi i tidigare remissvar om betänkandet Förslag på åtgärder för att skapa bättre förutsättningar för kliniska prövningar (Ds 2023:8) stödjer förslaget om att etablera SweTrial – en bas av prövningsenheter för stärkt genomförandekapacitet i hälso- och sjukvården och att uppdraget till Kliniska Studier Sverige bör förändras.

Övriga detaljer har SwedenBIO inga synpunkter på.

6.4.2 Förslag om ny myndighet för strategisk forskning

6.4.3 Förslag om en ny Innovationsmyndighet

6.4.4 Ett alternativ med en myndighet för strategisk forskning och innovation.

SwedenBIO instämmer övergripande i förslagen, men lägger ingen bedömning i vilket av alternativen som bäst uppfyller målsättningen.

Vi vill betona vikten av att den nya myndigheten/erna tydligt tittar på framtida behov, interagerar med forskare och behovsägare, samt agerar mer proaktivt inom både EU samt internationellt.

I instruktionen till myndigheten ska tydligt framgå att medlen framförallt ska gå till forskning i samverkan med det omgivande samhället, med fokus på företag med forsknings- och/eller produktionsverksamhet i Sverige, särskilt inom näringsgrenar som grundar sig på områden där svensk forsknings- och innovationsförmåga är i framkant.

Inom-sektoriell omställning, som snarare är kopplad till investeringar, organisation och arbetssätt, ska inte byggas in i Myndigheten för strategisk forskning eller Innovationsmyndigheten. Det gäller även offentlig sektor, som exempelvis den nödvändiga effektivisering av verksamheten som behövs för hälso- och sjukvården.

Däremot ställer vi oss positiva till utredningens förslag om vi policyutveckling eftersom snabba vetenskapliga, tekniska och medicinska framsteg driver på utveckling av lagar, regelverk, organisation, arbetssätt och praxis. Stöd kan även behövas kring tolkningar av gällande regelverk, t.ex. kring statsstöd.

Vi håller också med om vikten av att involvera även andra myndigheter som kan tillföra specifik sakkunskap, oavsett om dessa andra myndigheter idag har forskningsmedel eller uppdrag att främja innovation eller inte. Till exempel kan man nämna Innovationsmyndighetens uppdrag att stödja enskilda små och medelstora bolag. Där bör man i det vidare arbetet även se över de nya myndigheternas gränser mot t ex Tillväxtverket och Almi, då vissa uppgifter kanske lämpar sig bättre där.

Vi vill särskilt betona utredningens påpekande att utvecklingsprocesserna inom deep tech och life science tar mycket lång tid och att utlysningar, granskningar och stöd bör vara utformat därefter.

6.5.1 Förslag om en formell grupp för strategisk samordning och gemensam systemstrategi

6.5.2 Förslag om en formell grupp för operativ och administrativ samordning

6.5.4 Förslag om ett gemensamt ansöknings- och ärendehanteringssystem

SwedenBIO instämmer i förslagen

SwedenBIO instämmer i behoven av samordning och samverkan men har inga synpunkter på den detaljerade utformningen av grupper. Våra medlemmar har länge efterfrågat förenklad översikt av tillgängliga medel och förenklade ansökningsprocesser.

6.5.5 Förslag om finansiering av utländska forskningshuvudmän

Förslag om finansiering av doktorandstudier

Förslag om finansiering av nya utbildningar

Förslag om att undvika samfinansieringskrav för lärosäten i utlysningar

SwedenBIO instämmer i förslagen, men vill betona att det ska finnas synnerliga skäl avseende svensk nytta om svenska skattemedel ska gå till utländska aktörer.

6.5.6 Förslag om uppföljning av myndighetsstrukturen

SwedenBIO instämmer i förslaget

Branschorganisationen SwedenBIO arbetar för en konkurrenskraftig life science-industri i Sverige. Vi gör det genom att skapa effektiva kontaktytor mellan aktörer, genom att bygga kunskap och genom att ge branschen en stark röst i samhällsdebatten.

6.6.1 Förslag om indirekta kostnader

SwedenBIO instämmer i förslaget men efterfrågar en bredare utredning av indirekta kostnader.

Vi efterfrågar en mer nyanserad kostnadsberäkning av schabloner och OH. Dagens system är varierande och otydligt. Detta är inte ordentligt utrett och förtjänar en ordentlig genomlysning.

6.6.2 Förslag om balans mellan extern finansiering och basanslag.

SwedenBIO instämmer i förslaget

Vi anser att basanslagen i högre grad bör fördelas baserat på kvalitet och relevans. SwedenBIO vill trycka på att en prestationsbaserad resursfördelningsmodell tas fram och införs.

6.6.3 Förslag om militär forskning och dubbel användning (dual use)

SwedenBIO instämmer i förslaget

Vi vill tillägga att det är viktigt att följa och säkra viktiga värdekedjor, något som borde få mer fokus.

Sammanfattat och inskickat av
Maja Neiman,
Science Director
SwedenBIO